

INDIANKLUBBEN I SVERIGE NYHETSREVIS

Senaste nytt nr 6 2019

Fredag 2019-03-22

HEJ ALLA INDIANINTRESSERADE Indianklubbsnoteringar 6, 2019

Har ni regnat bort ?

Ett nyhetsbrev publicerat av

INDIANKLUBBEN i Sverige

Utkommer ungefär var annan vecka

Sammanslutningen har också en tidning

en tidskrift med historiskt och kulturellt material om indianer, skrivet av medlemmar i

INDIANKLUBBEN

Ansvarig utgivare: Bertil Thörn
Redaktör: Bertil Thörn
Grafiskform: Bertil Thörn
Redaktionskommitté: Bertil Thörn
Hans-Olof Olsson

Tidningsredaktionens adress:

c/o Bertil Thörn
Bendzgatatan 25
256 57 Helsingborg
tel. 042 - 29 13 61 ; 070 - 532 96 89
Bankgiro: 5070-4295

E-post:
bertil.thorn@bredband.net
hansolof.ohlsson@telia.com

Vi finns även på webben. Hemsidans adress :

<http://www.indianklubben.org>

Ni som får det här informationsutskicket via E-post får det för att ni är medlemmar i INDIANKLUBBEN, eller att ni vid något tillfälle på annat sätt har visat intresse för Nordamerikas indianers kultur eller historia.

Om ni inte längre vill ha dessa utskick meddela mig då det via ett mail eller enkelt postkort, brev eller per telefon

Väder, djävla kaptan... sa den ordblinda matrosen och sträckte upp sig inför sin befälhavare. Vädret ja, det blir aldrig någon ordning på det numera. Nej, bättre var det på Polmans tid. Han kunde ju i alla fall spela piano! Annars är det väl så att vi har fått det här vädret för våra synders skull. Ska det hålla på så här länge till kanske inte ens göken tycker att det är mödan värt att komma hit upp igen den här sommaren ...

Men oavsett väder så kommer här ett nytt informationsutskick till Indianklubbens medlemmar. En medlemskara som nu är nere i 141 medlemmar. Men jag vet att vi har ytterligare minst en medlem som kommer att betala när kronan har gått upp lite mera i värde. Så vi får vara nöjda med det.

Vinterstormar har också drabbat indianlanden i norra USA. Läs mera om det längre fram. Men det är ju å andra sidan inte något ovanligt. Väderleksförhållandena ute på de öppna slätterna kan vara fruktansvärt obarmhärtiga, oavsett om det är vinter eller sommar. Så folk är vana.

Nyhetsläget annars är ungefär som vanligt. Det mesta handlar om det allmänna politiska läget i landet. Om hur president Trump gick på pumpen med sitt tilltag att utlysa så kallat nödläge för att kunna slita loss pengar från de militära anslagen till sin mur mot Mexiko. Så nu måste Kongressen rösta om det på nytt. Men frågan är väl om presidenten nu börjar att ha målat in sig i alltför trånga hörn för att kunna ta sig ut och kanske till slut måste erkänna sig besegrad. Om nu den här galningen är kapabel till att göra något sådant. Han väljer väl förmodligen i stället att kalla det här också för en enorm seger och framgång.

Hälsningar från BERTIL THÖRN

Sandmålning

Sandmålningar har i olika former förekommit hos folk över i stort sett hela världen. Men den typen av sandmålning som vi visar upp som en konstart i detta och föregående nummer av vårt informationsblad är den variant som förekommer bland Navajoindianerna i Arizona och New Mexiko. Det har också i äldre tider förekommit varianter av denna konstform bland en del av Pueblofolken i samma region. Men idag är det alltså huvudsakligen bland Navajo som det utgör en väsentlig del av deras ceremoniel.

I den här korta texten är det inte meningen att gå på djupet och beskriva hela detta komplicerade ceremoniel och dessa indianers uppfattningar om världsalltet och om de guda- och andeväsen som styr detsamma. Men det finns ett begrepp som är centralt i deras uppfattning om hur livet ska levas och det kallas på deras språk **hozho**. Det kan inte översättas direkt med bara ett ord, utan är ett samlande begrepp för sådana saker som skönhet, lycka, harmoni, godhet och liknande. Man strävar alltid efter att *hozho* ska råda i livet. Allt ska vara i balans. När någon till exempel har fått ont i ryggen, eller har blivit sjuk på något sätt, då menar man att det beror på att något har kommit i obalans. Samma sak om man blir bestulen på något, om bilen går sönder eller några av ens får försvinner... allt beror på att ens *hozho* har blivit störd av att något har kommit i obalans. Sådana saker kan människorna som regel inte själva rätta till. Man måste då i stället ha hjälp av Gudarna och olika andeväsen. Då söker man upp en **Hataalii**, en präst, eller vi kan kalla honom en medicinman, som man vet har kontakter med andevärlden. Den här medicinmannen vet då, på grund av vad patientens bekymmer handlar om, vilka ceremonier som måste genomföras för att *hozho* ska återställas. Det finns hundratals sådana olika ceremonier, alla mer eller mindre omfattande. Gemensamt är att allt styrs av att medicinmannen sjunger sånger och ber böner avsedda att få de gudar eller andeväsen som anses vara de som kan hjälpa till att återställa *hozho* i just det fallet att engagera sig. Att medicinmannen åkallar gudarna med just sång och bön är orsak till att sådana präster oftast kallas just "sångare" och att själva ceremonin kallas med ett ord som på engelska kan översättas med "chant" (sång). Alla sådana här ceremonier kallas därför med ett gemensamt begrepp för "chantways". Sådana här ceremonier varar olika lång tid, alltifrån två dagar (eller snarare nätter) upp till så mycket som nio hela dygn. De sker nämligen alltid på natten och börjar alltså på kvällen för att sedan pågå över nästa dag och kommande natt för att så slutligen avslutas efterföljande morgon.

Beroende på typen av problem man har hamnat i, så finns det alltså en mängd olika typer av sådana "nattsånger" att tillgripa. Problemet man vill ha hjälp med behöver ju inte alltid vara att man har råkat illa ut på något sätt. Det kan lika gärna vara att man vill försäkra sig om lycka och framgång i något man ska företaga sig. Som till exempel att man ska få en säker resa om man ska resa bort, att man ska få en god skörd, eller att man ska lyckas i livet på något annat sätt. Ett annat exempel är, när en flicka får sin första menstruation, så ska hon genomgå en flerdagarsceremoni som kallas "**Kinaaldá**" för att hon säkert ska kunna mogna till en framgångsrik och frisk kvinna som kan nå framgång i livet. Sådana "chantways" kallas då för "Blessing-ways". Andra orsaker för att genomföra en Blessingway-ceremoni kan vara för att välsigna ett bröllopp, eller att den förestående födseln av ett nytt barn ska avlöpa lyckligt. Kan också vara som en förbön för en person som ska ut i krig. Eller helt enkelt att ens fårflock ska hålla sig frisk och få många lamm.

När det gäller att bota sjukdomar eller skador, som om man har blivit ormbiten till exempel, då kallas den ceremonityp man tillgriper för "Holyway". Och om man tror sig ha blivit utsatt för onda andar eller häxerier, då får man tillgripa något som kallas "Enemyway". Men det här är alltså bara några exempel. Det finns åtskilligt många flera. Dock är det numera bara något knappt halvdussin som det finns medicinmän kvar som kan utföra. Det vill säga som känner till alla sånger som måste framföras och alla sandmålningens motiv som måste framställas.

De flesta chantways, där en sandmålning utgör en betydande del av ceremonin, är dock sådana som tillgrips när någon har blivit sjuk eller har skadat sig, antingen fysiskt eller psykiskt. Eller om ens skörd hotar att torka bort, ens djur blivit sjuka, eller liknande. Man söker då upp en "sångare" som man vet har kunskap om just de chantways och det sandmålningar som ska till för att upphäva det problemet.

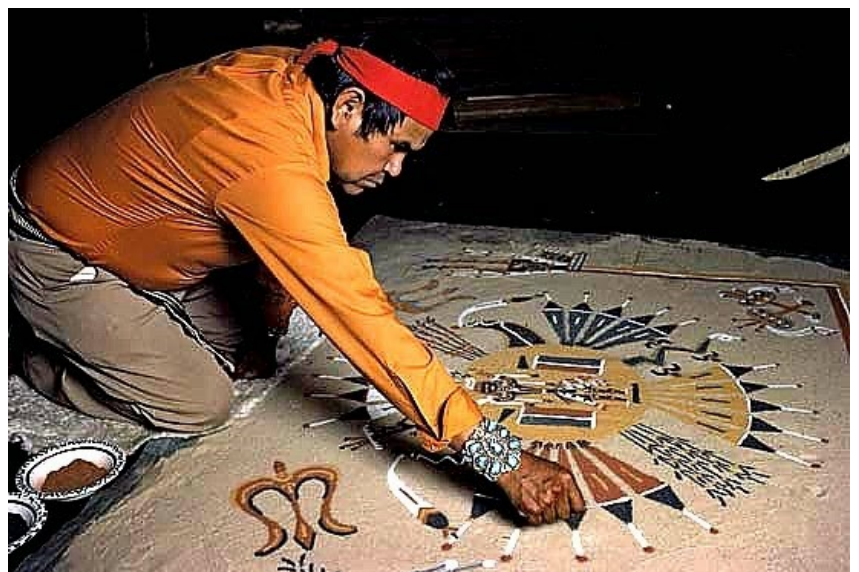
Vad är då en sandmålning, eller en "torrmålning" som det också kallas och hur går det till?

Först och främst är det viktigt att förstå att sandmålningen bara utgör en del av den totala ceremonin, i vilken den ingår. Rent praktiskt är en sandmålning något som "sångaren" och hans medhjälpare utför på golvet i en **hogan** (navajoindianernas traditionella bostad). Indianernas eget ord för sandmålning (**iikááh**) kan i översättning tolkas ungefär som: "en plats där Gudarna kommer och går". Det symboliserar att läkningen eller tillrättläggandet av patientens be-

svär sker genom att Gudarna, *Yeibicheii* (Det Heliga Folket) lockas och tillfredsställs av de rituella bilderna och mönstren som sandmålningen består av. När de då dras till platsen (kommer och går) öppnas en kanal mellan Det Heliga Folket och patienten och där skapas ett rituellt samband där patienten och det övernaturliga dramatiskt interagerar och patientens rätta relation med det världsliga återupprättas igen av det heliga folket.

Sandmålningen görs på en utslätad plats på jordgolvet i en hogan. Den framställs av "sångarens" medhjälpare, genom att de strör färgad sand med fingrarna i mycket noggranna mönster. Mönster som symboliserar den mytologiska historia som "sångaren" har valt, för att locka just de andeväsen som han anser har de

helande krafter som behövs i det enskilda fallet. Dessa mönster kan då symbolisera till exempel de heliga berg där just de eftersökta andarna lever. Eller de kan vara symboler för andra mytologiska figurer som ingår i just den sång som "sångaren"

har valt att använda i det enskilda fallet. Det lär finnas så många som 600 till kanske ända upp emot 1000 olika sådana traditionella symboliska mönster som tillhör olika chantways, där ända upp till ett trettiotal sådana mönster kan ingå och utnyttjas i varje enskild sångsekvens. Men det är bara en bråkdel av alla dessa som de enskilda "sångarna" känner till och kan använda sig av. Sandmålningar är alltså inga statiska, ständigt återkommande mönsterkombinationer, utan kan kombineras på olika sätt allteftersom sångaren bedömer behovet och allt efter vilka sånger han känner till.

Men tanken är alltså att sångaren, utifrån patientens problem bedömer vilka andeväsen som behöver lockas att komma, för att bäst kunna bota patientens fysiska eller psykiska ohälsa. Utifrån det behovet avgör han vilka av honom kända symboler som ska ingå i sandmålningen. Under tiden som "sångaren" sjunger fram sina böner, vilka är avsedda att locka andarna att komma till målningen, så instruerar han också sina hjälpare i att framställa själva sandmålningen. När den sedan är färdig så inspekterar han den mycket noga. Det är nämligen helt avgörande att alla linjer, alla färger och alla detaljer är exakt riktigt utförda för att sandmålningen ska locka till sig de andeväsen

som man behöver få hjälp av. Det är symmetrin och ordningen i en perfekt utförd målning som skapar den harmoni som patienten behöver få, för att kunna få tillbaka den rätta balansen mellan krafterna i sitt liv.

När sandmålningen så är färdig och godkänd av "sångaren", får patienten sätta sig mitt på den. Tanken med det är, att de andeväsen som nu har lockats komma till målningen delar med sig av sina läkande krafter till patienten. Samtidigt suger själva målningen upp sjukdomen och de elakartade krafterna, vilka då kan föras bort av andarna.

Det förekommer också att "sångaren" under den här processen fuktar sina händer och lägger dem på delar av mål-

ningen, så att färgpartiklar fastnar på dem. Sedan överför han de färgade partiklarna från sina händer till patientens kropp, alltmedan han fortsätter att sjunga fram sina helande böner. Hela processen med skapandet och sjungandet över en sandmålning måste göras och avslutas inom en nattlig 12-timmarsperiod.

I samband med att vissa chantways genomförs målas också patienten på olika sätt såväl i ansiktet som på kroppen.

När så hela läkningsprocessen anses vara över och patienten har rest sig upp från sandmålningen, måste målningen förstöras. Den anses då vara besmittad med de sjukdomar och de illvilliga krafter som patienten just har blivit befriad från och kan alltså vara giftig eller skadlig för andra.

En riktigt utförd sandmålning anses vara helig och får inte ses, eller på något sätt utnyttjas av andra än för dem som den är avsedd för. Det är också därför den måste förstöras. Den får alltså inte ses av några utomstående och den får inte fotograferas eller kopieras på något annat sätt. Att vi ändå har bilder på sandmålningar är för att dessa är speciellt gjorda just för att visas upp och då måste de vara gjorda på ett sådant sätt att de inte hundra procentigt överensstämmer med hur den egentligen borde se ut. Man kan till exempel ha bytt ut någon färg mot en annan, eller lagt till eller uteslutit något i kompositionen.

Jag skrev i vårt förra informationsutskicks sista sida, där vi visade bilder av sandmålningar, att sådana här målningar inte är konst, utan bara ska uppfattas som en beskriven konst. Men samtidigt är det säkert många som har sett, eller känner till, att man idag kan köpa inramade tavlor visande sandmålningar. Tavlor som har framställts genom att man "målar" med färgad sand som sprids på en limbestruken plywoodskiva. Jag har själv en sådan hängande här hemma. Och dessa "kopior" av sandmålningar är naturligtvis att betrakta som konstverk. De är

alltså gjorda för att vara just konst och inget annat. Men hur kan man göra så, undrar då många. En sandmålning får ju inte ses av utomstående! Och det är riktigt. Men det här är inga "riktiga" sandmålningar. Det är bara ett konstverk skapat för att likna sådana. Det var någon gång på 1940-talet som en navajointiansk konstnär, Fred Stevens Jr. (Grey Squirrel), utvecklade den här tekniken för att kunna tjäna pengar på försäljningar till turister och andra konstintresserade. Men för att då inte komma i konflikt med de regler som gällde för "riktiga" sandmålningar, så var han noga med att alltid göra något "fel" i bilden, så att den egentligen inte var en kopia av en riktig sandmålning. Det kunde vara att han bytte ut en viss färg mot en annan, eller gjorde ett uppehåll i en linje som inte skulle vara där och liknande avvikelser. Kanske lade till eller tog bort figurer ur bilden. Därmed undgick han att komma i konflikt med medicinmännen och med den gamla kulturen.

Snöstorm drabbar Pine Ridge Indian Reservation

En häftig snöstorm drog i förra veckan fram över Syddakota och det drabbade indianreservatet Pine Ridge mycket hårt. Det kom så mycket snö att det inte gick att hålla vägarna farbara och många blev helt isolerade i sina hem eller på platser där de befann sig när ovädret drog in. Oglalastammens ordförande, Julian Bear Runner, berättar att han och hela hans stab övernattade i hans arbetsrum för att hålla telefonlinjerna öppna. Dessutom hade man ett stort arbete med att ens kunna gräva fram de snöplogar som behövdes för att kunna påbörja snöröjningen. Läget var så pass allvarligt att man var tvungna att utfärda förbud för biltrafik på reservatets vägar annat än för nödfallsåtgärder. Initialt bedöms cirka en halv meter snö ha fallit i kombination med kraftiga stormvindar på över 30 sekundmeter och mera snö väntades falla senare. Och det handlar om tung, våt snö!

Välfärdsorganisationer invaderar Pine Ridge

När vintern så småningom ger med sig kommer ånyo kristna missionärsgupper och andra välfärdsorganisationer att invadera Pine Ridge Indian Reservation. Inne-vånarna på reservatet har under lång tid klagat på att de ständigt utsätts för dessa påstådda hjälporganisationer och deras ofta väldigt påstridiga agerande och aktiviteter. Vad avser de kristna missionärerna så gäller det främst att de kräver att få registrera de uppsökta hjälptagarna som medlemmar i deras kyrka och att få döpa deras barn, som ett motkrav mot att de kan lämna nödhjälp i form av mat eller kläder till behövande. Vad gäller andra så kallade frivilliga hjälporganisationer är det snarast så att de utlovar såväl ekonomiskt som materiellt stöd, om de bara får hänvisa till att de penninginsamlingar, som sådana organisationer lever på, får utannonseras som att hjälpen ska gå till just behövande på reservatet, men att någon hjälp sedan sällan dyker upp. Man misstänker alltså att organisationerna helt enkelt utnyttjar indianernas materiella nöd på ett otillbörligt sätt. En typisk sådan organisation, som kallade sig "True Sioux Hope Foundation", utlovade stöd till ett hem för barn som behövde tas från sina våldsamma föräldrar som varit oförmögna att ta hand om dem. På en stort uppslagen stjärngala i Kalifornien drog organisationen 2016 in \$450 000. Men av dessa pengar såg man inte många kolvören på Pine Ridge. Idag svarar inte organisationen på telefonsamtal och den affär som sattes upp i Pine Ridge där organisationen till indianerna skulle sälja billiga kläder och utrustningar som de tigt ihop, den lades ned tämligen snart. Men när tidningen Indian Country Today nyligen på prov skickade in ett bidrag på \$10 till organisationens bankkonto, så gick det bra! Pengar kunde man fortfarande ta emot. Nu varnas reservatets befolkning för att ha något med sådana organisationer att göra.

Anpassning till klimatförändringar bekymmer för indianstammar

Donald J. Trump hade ett genomgående tema under sin valkampanj 2016: Han skulle gräva kol. Kol skulle skapa arbetstillfällen. Kol skulle generera en ny ekonomisk bonanza, särskilt i landsortsstater. Och kol skulle värma, driva och lysa upp Förenta Staterna.

Vad blev det? Alla kolmarknader har kollapsat! Det finns färre köpare av kol och ännu mindre intresse för kolgenererad energi. Förvisso, kol kommer inte att försvinna ännu på ett tag. Men det finns redan mera lönsamma energikällor, som är renare och dessa alternativ blir bara allt effektivare. Förra året noterades den lägsta förbrukningen av kol under en 40-årsperiod, enligt Energy Information Administration. "Nu har det varit ytterligare några nedslående månader för den amerikanska kolindustrin," skriver Clark Williams-Derry för Sightline.org. "Och det har varit särskilt illa för västamerikanska kolföretag, som hade hoppats på att exporten till Asien skulle ta fart och komma att förbättra deras framtidsutsikter."

Och indianland, liksom andra landsbygdsområden i landet, kommer att vara de som drabbas värst av dessa förändrade tider. Indianstammar kontrollerar nästan en tredjedel av alla kolreserver väster om Mississippi. Kol har givit ett enormt uppsving för dessa stammars ekonomi och har skapat högre betalda jobb för stammar som Hopi, Navajo och Crow nation. Cirka 25 stammar har betydande kolreserver, antingen under pågående bearbetning eller med potential för ytterligare utveckling. Men kol är ett smutsigt fossilt bränsle. Produktionen av elektricitet står för mer än 28,4 procent av de växthusgaser som binder värme och gör planeten varmare, enligt amerikanska Naturvårdsverket. Mer än två tredjedelar av den elektriciteten kommer från förbränning av fossila bränslen, och det är mest kol.

"Minskningen av den amerikanska kolindustrin är resultatet av marknadskrafterna, inte på grund av någon "krig mot kol"-policy. Varje försök att återuppliva kolindustrin kommer därför att få arbeta i närmast stormliknande ekonomisk motvind, och blir därmed närmast omöjlig att upprätthålla på lång sikt", skriver Samantha Gross på Brookings Institution. Även om kolbrytning och koleldad elproduktion inte är några stora bidragsgivare till den totala amerikanska ekonomin och sysselsättningen, har nedgången av kolbehovet medfört tragiska konsekvenser i vissa samhällen. Att arbeta för att motverka dessa effekter i drabbade samhällen är dock sannolikt en mycket mer effektiv strategi än att försöka återuppliva kolindustrin med politiska insatser. Med andra ord: kol kommer inte tillbaka, och en bättre strategi är att leta efter alternativ. Men det är förvisso lättare sagt än gjort.

Salt River Project-Navajo Generating Station, nära Page, Arizona, är en jättelik koleldad generatorstation som ägs av United States Bureau of Reclamation och drivs av företaget Peabody Energy i ett underföretag som heter Salt River Project. Det är den största koleldade generatorstationen i hela Sydvästern och förser såväl Arizona som New Mexico och Kalifornien med el. Då kolet kommer från en gruva på navajoreservatet, Kayenta Coal Mine, så har navajo- och hopistammarna genom alla år erhållit betydande ekonomiska bidrag från anläggningen. Dessutom har verksamheten genererat hundratals arbeten för stammarnas medlemmar. Nu har ägaren Peabody Energy, på grund av bristande lönsamhet, beslutat att stänga såväl generatorstationen som gruvan, vilket skulle innebära ett kännbart ekonomiskt bortfall för de båda stammarna. Indianerna har därför skapat ett eget företag med förhoppningen att kunna köpa loss företaget och driva det vidare i egen regi. Ett projekt som dock, med dagens syn på energiproduktion, ses av så gott som alla som en katastrof för stammarna. Man har heller inte kommit till någon överenskommelse om en försäljning då nuvarande ägaren Salt River Project vill ha ett alltför högt pris, då de också väger in riskerna för att de trots en eventuell försäljning i en framtid ändå kan komma att behöva vara med och ta kostnader för en återställning av miljön kring såväl gruvan som landområdet kring generatorstationen. Kostnader som lätt kan komma att rusa upp i hundratals miljoner dollar. Så mycket talar nu för att hela verksamheten faktiskt kommer att läggas ner under det här året och indianerna kommer att drabbas av stora inkomstminskningar.

Månadens konstnär

Sandmålning är bland navajoindianerna en del i en healing-ceremoni. Men det finns också en konstart som innebär att sandmålningens motiv framställs för att säljas som tavlor

